

POSTANOWIENIE

Dnia 29 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska (przewodniczący)
SSN Tomasz Szanciło (sprawozdawca)
SSN Jacek Widło

w sprawie z powództwa Z. L. i Z. L.1.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie, zapłatę i nakazanie, ewentualnie o ustalenie i zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 29 marca 2023 r.
w Izbie Cywilnej w Warszawie,
zażalenia pozwanej
na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 29 września 2022 r., VI ACa 842/21,

**uchyła zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 września 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 11 sierpnia 2021 r., którym Sąd ten oddalił powództwo Z. L. i Z. L.1. przeciwko Bank w W. o ustalenie, zapłatę i nakazanie, ewentualnie o ustalenia i zapłatę.

Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, albowiem nie dokonał analizy łączącego strony stosunku prawnego, w szczególności przez pryzmat postanowień umownych odnoszących się do ustalania w sposób jednostronny kursu waluty (CHF). W ocenie Sądu drugiej

instancji Sąd Okręgowy nie zbadał także, czy klauzula indeksacyjna zawarta w umowie łączącej strony spełnia warunek obiektywności i poddaje się weryfikacji, a tym samym czy może być dalej wykonywana. Zdaniem Sądu Apelacyjnego przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy powinien dokonać oceny klauzuli indeksacyjnej, a w przypadku uznania jej za nieważną, powinien dokonać również oceny możliwości dalszego obowiązywania umowy, po uzupełnieniu luki wynikającej z wyeliminowania nieważnej klauzuli indeksacyjnej.

Zażalenie na powyższy wyrok złożył pozwany, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez jego błędne zastosowanie, wobec przyjęcia przez Sąd drugiej instancji, że zachodzą przesłanki do uznania, że nie doszło do rozpoznania istoty sprawy. Zdaniem żalącego Sąd pierwszej instancji prawidłowo rozpoznał sprawę, dokonując szczegółowej analizy treści spornej umowy i okoliczności jej zawarcia, co doprowadziło ten Sąd do prawidłowej oceny o braku nieważności umowy i braku abuzywności spornych jej postanowień, jak i braku statusu konsumenta po stronie powodowej, a ewentualna odmienna ocena prawna Sądu drugiej instancji co do kluczowych elementów sprawy nie uzasadnia twierdzenia o nierozpoznaniu istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji.

Powołując się na powyższe zarzuty, pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie unormowane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest szczególnym rodzajem środka zaskarżenia, albowiem nie służy ocenie prawidłowości czynności procesowych sądu odwoławczego podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy ani także zaprezentowanego przez ten sąd poglądu na temat wykładni prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie. Kontrola dokonywana przez Sąd Najwyższy w tych granicach nie zmierza ani do oceny zasadności żądania pozwu, ani także apelacji i nie polega na merytorycznym badaniu stanowiska sądu drugiej instancji, co do przepisów prawa materialnego mających zastosowanie w sprawie. Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne tego sądu

ma służyć jedynie poddaniu kontroli, czy zostało ono prawidłowo wydane. Sąd Najwyższy ocenia, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi, które w świetle art. 386 § 2 i 4 k.p.c. usprawiedliwiają wydanie orzeczenia kasatoryjnego, a nie reformatoryjnego, i – w zależności od wyniku – albo oddala zażalenie, albo uchyla zaskarżony wyrok (zob. np. postanowienia SN: z 26 września 2014 r., IV CZ 49/14; z 2 października 2014 r., IV CZ 54/14; z 31 stycznia 2018 r., I CZ 8/18; z 22 października 2020 r., IV CZ 63/20).

Uchylenie wyroku przez sąd odwoławczy połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji może nastąpić w razie nierozpoznania istoty sprawy przez ten sąd albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, ewentualnie zachodzi nieważność postępowania (wówczas dodatkowo znoszone jest postępowanie w zakresie objętym nieważnością). Podstawą wydania zaskarżonego wyroku była ta pierwsza przesłanka.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazano wielokrotnie, że nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., jest wadliwością rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. np. postanowienia SN: z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00; z 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13; z 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15; z 7 kwietnia 2016 r., II CZ 6/16). Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (zob. postanowienia SN: z 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68; z 23 września 2016 r., II CZ 73/16; z 24 stycznia 2017 r., V CZ 92/16).

Rozpoznanie istoty sprawy wymaga zawsze prawidłowego zidentyfikowania jej przedmiotu; bez tego zabiegu nie jest możliwe dokonanie oceny żądania pozwu w płaszczyźnie prawa materialnego. Nie jest możliwa zaś ocena tego przedmiotu w sytuacji, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia uniemożliwia prześledzenie rozumowania sądu pierwszej instancji (zob. postanowienie SN z 19 stycznia 2018 r., I CZ 145/17).

Analiza uzasadnienia zaskarżonego wyroku prowadzi do wniosku, że Sąd Apelacyjny niewłaściwie zinterpretował przesłanki orzeczenia kasatoryjnego ujęte w art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Okręgowy, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, stwierdził, że sporna umowa nie może być uznana – co do zasady – za nieważną ze względu na sposób określenia świadczeń stron w wyniku zastosowania klauzuli indeksacyjnej. W ocenie Sądu pierwszej instancji wprowadzenie do umowy kredytu bankowego postanowień dotyczących przeliczenia kwoty kredytu mieści się w granicach swobody umów i nie stanowi naruszenia art. 69 prawa bankowego. Sąd ten rozstrzygnął zatem o żądaniu powodów i odniósł się do jego materialnoprawnej podstawy w kontekście twierdzeń stron oraz zarzutów podniesionych przez pozwanego.

Słusznie zatem pozwany podniósł, że Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sporu. Co istotne, z motywów rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego nie wynika, aby nie zaakceptował on ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy, nie podzielił jedynie wykładni przepisów prawa materialnego, które dały asumpt Sądowi pierwszej instancji do uznania, że umowa łącząca strony jest ważna. Pomimo że Sąd Apelacyjny w motywach rozstrzygnięcia nie przesądził, iż sporna umowa jest nieważna, to niewątpliwie przedstawił odmienną ocenę prawną stosunku prawnego łączącego strony. Rozważania Sądów obu instancji dotyczą zatem tego samego żądania, mającego źródło w stosunku prawnym ukształtowanym tymi samymi oświadczeniami woli stron i pozostałymi elementami stanu faktycznego, różnie jednak zinterpretowanymi przez oba Sądy. Wobec tego, wbrew odmiennemu stanowisku Sądu Apelacyjnego, nie ma podstaw do przyjęcia, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy. Jeśli Sąd Apelacyjny prezentuje w tej sprawie inny pogląd na sposób, w jaki należało wyłożyć i zastosować prawo materialne, to władny jest

we własnym zakresie odmiennie ocenić zasadność roszczenia zgłoszonego przez powodów (zob. postanowienie SN z 25 kwietnia 2014 r., II CZ 117/13).

Ewentualnie odmienny zatem pogląd Sądu drugiej instancji odnośnie do ważności łączącej strony umowy nie stanowi asumptu do uchylenia orzeczenia pierwszoinstancyjnego. Nie sposób bowiem uznać, że odmienna analiza przepisów prawna i postanowień umowy łączącej strony powinna stanowić o nierozpoznaniu istoty sprawy przez Sąd Okręgowy. Przy czym nie oznacza to aprobaty dla stanowiska zaprezentowanego przez Sąd pierwszej instancji, gdyż te kwestie usuwają się spod kognicji Sądu Najwyższego w toku postępowania wywołanego zażaleniem. Z tego też powodu nie ma podstaw, aby odnieść się do twierdzeń pozwanego związanych z ważnością spornej umowy kredytu.

Odmierna zatem ocena prawna, nawet jeśli łączy się z potrzebą poczynienia uzupełniających ustaleń, nie upoważnia do przypisania sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy, a dowodzi jedynie, że – zdaniem sądu drugiej instancji – istota sprawy została rozpoznana nieprawidłowo. W takim zaś wypadku sąd drugiej instancji zobowiązany jest naprawić dostrzeżone wadliwości i należycie zastosować prawo materialne (postanowienie SN z 6 lutego 2018 r., IV CZ 108/17). Taki stan rzeczy jest konsekwencją systemu apelacji pełnej, w której druga instancja ma charakter merytoryczny, czyli służy rozpoznaniu sprawy, a nie tylko środka odwoławczego (postanowienie SN z 9 sierpnia 2016 r., II CZ 113/16).

Należy również dodać, że z jednej strony wywody Sądu Apelacyjnego skupiają się na ochronie powodów na podstawie art. 385¹ k.c., a więc w kontekście niedozwolonych postanowień umownych (w tym wypadku co do klauzuli indeksacyjnej), czego miał nie rozważyć Sąd Okręgowy, a z drugiej strony Sąd Apelacyjny podkreślił, że materiał, który został zgromadzony w sprawie, pozwala na przyjęcie, iż zawierając umowę z 8 listopada 2005 r., powodowie zamierzali polepszyć warunki lokalowe na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej, co wyklucza uznanie ich za konsumentów (s. 34 uzasadnienia), jak też przyjął Sąd Okręgowy, oceniając zasadność powództwa. To również świadczy o niezasadności uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

[SOP]

[ł.n]